

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXX. - Štev. 6

T R S T - 7. aprila 1978

200 lir

Sovražnika je treba osamiti!

Ko se borimo proti nekemu sovražniku je nujno, da poznamo tudi njegovo naravo in njegov značaj. Ekstremistična obojena stranka se poslužuje istih metod kot fašizem, izvaja nasilje, ima tudi tako družbeno bazo kot fašizem, to je malo buržoazijo in, končno, zasleduje isti cilj kot fašizem: zrušenje republike. Obstaja tudi neka operativna povezanost med teroristi, ki se predstavljajo rdeče ali črno pobarvani, med političnimi teroristi in navadnimi kriminalci. Oboji namreč izvajajo ugrabitve oseb, oboji izvajajo oborožene rope. Toda rdeče brigade niso le rezultat notranjega in zunanega zarotništva in spletkarstva. Zarote in spletkarjenje sicer obstajajo, a te niso še dovolj, za to, da bi pravilno tolmačili učinkovitost gibanja, ki ima lastno organizacijo, hierarhijo in ideologijo, kar mu omogoča tudi določeno bazo, katere se poslužuje pri svojih kriminalnih podvigih.

Fašizem se odkrito zavzema za obnovo diktature, za ukinitvev demokratičnih svoboščin in za vzpostavitev režima terorja. Toda v državi, kakršna je Italija, kjer so žive vrednote odpornišтва, bo sklicevanje na fašistično preteklost in na reakcionarna režima v Čilu in v Braziliji ostalo brez odmeva na bazi če ne bodo demokratične sile storile nepopravljive napake s tem, da bi, na primer, ločile delavski razred in množice brezposelnih. Ekstremizem pa se vede drugače, njegov cilj je "proletarska revolucija", ki naj bi zmagala na razvalinah republike, kateri zanika sposobnost, da bi uresničila demokratske preobrazbe. Oba načrta se srečujeta in drug drugega dopolnjujeta.

Strategie ekstremizma prav nič ne moti dejstvo, da bi akcija proti republiki lahko odprla pot k obnovi fašistične diktature. Po njihovem mnenju naj bi prihod fašizma služil radikalizaciji borbe za "osvoboditev" množic izpod "prevar reformizma in komunizma" ter pripravil tla za zmago "proletarske revolucije". Ekstremistične pustolovce ne vzemirja niti cena take "operacije".

V času, ko splošna kriza svetovnega kapitalizma zaostruje vsa protislovja in postavlja zahodnoevropske države pred probleme, ki jih je sprožila sprememba odnosov in tudi sile z novimi državami, ki se otesajo kolonialnega jarma, ne bi smeli podcenjevati možnosti širjenja ekstremizma. V državi, kakršna je Italija, kjer so

nepretrgoma skozi celih trideset let vladali demokristjani in so ne le onemogočili politiko reforme ustroja in programiranega razvoja temveč tudi s parazitstvom, korupcijo in klientelstvom pospešili adiministrativni in moralni razkroj, se lahko zgodi, da določeni sloji, ki niso vezani na proizvodjalno stvarnost, nasedejo ekstremističnim skušnjavam in da zavrnejo demokratični poziv komunistične partije k resni politiki zdravljenja, preporeda in za demokratično napredovanje v socializem.

Strah pred nejasno prihodnostjo ter zaskrbljenost zaradi same eksistence silita k samomorni blaznosti posameznike in skupine predvsem v vrstah male buržoazije.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Osmi kongres Zveze komunistov Slovenije

V dneh od 3. do 5. t.m. je bil v Ljubljani osmi kongres Zveze komunistov Slovenije. Poleg delegatov, ki so bili izvoljeni na občinskih in na univerzitetnih konferencah ZKS, drugih članov CK ZKS in CK ZKJ ter gostov, so bili na kongresu prisotni tudi predstavniki KP Italije, KP Avstrije, Socialistične delavske partije Madžarske in Združene delavske partije Poljske. KPI so zastopali: sekretar deželnega komiteja Furlanije-Juljske krajine Antonino Cuffaro, senatorka Jelka Gerbec, sekretarji tržaške, goriške in videntske federacije Rossetti, Paizza in Pascolat, predstavniki deželnega komiteja za Veneto in deželnega komiteja Piemonte. Prisotna je bila tudi delegacije SKGZ.

Glavne referat na kongresu ZKS — "Naloge komunistov v razvoju socialistične samoupravne demokracije in splošnem razvoju Socialistične republike Slovenije" — je imel predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije France Popit, v imenu CK ZK Jugoslavije pa je govoril Aleksander Grličkov, ki je kongres pozdravil tudi v imenu predsednika Tita.

Ko je predsednik Popit govoril o zunanji politiki in odnosih s partijami sosednih držav — potem ko je obširno

V okviru evropske stavke proti brezposelnosti

Mogočna manifestacija v Gorici

V sredo, 5. t.m. je bila v Gorici mogočna delavska manifestacija. Spreveda po glavnih mestnih ulicah in zborovanja na Travniku se je udeležilo nad 2.500 delavk in delavcev. Manifestacija je bila sicer v okviru stavkovnega gibanja, ki je zajelo vse zahodnoevropske države, toda v Gorici je imela še poseben pomen, saj je položaj 1.700 delavk in delavcev podgorske tekstilne skrajno kritičen. Vpisanim v dopolnilno blagajno ne štejejo niti delovnih ur.

In o tem nadvse perečem vprašanju je tekla beseda tudi na zborovaju. Govorila sta Giuliano Bon, tajnik sindikalnega conskega sveta za Gorico in Silvano Bregant, predstavnik sindikalne federacije CGIL, CISL, UIL. Izrečena je bila ostra kritika proti lastnikom podgorske tekstilne tovarne, ki izsiljujejo javno finančno pomoč, zahtevajo ugodnosti proste cone, sami pa niso pripravljeni dati svojega deleža za to, da bi delo v tovarni normalno teklo in da bi si lahko delavke in delavci služili kruh.

govoril o notranji slovenski in jugoslovanski stvarnosti — je med drugim dejal:

— Načela neuvrščene politike so bila in bodo načela, po katerih se pri sodelovanju z drugimi partijami in gibanji ravna in se bo tudi v prihodnje ravnala Zveza komunistov Jugoslavije. Zavzemamo se za sodelovanje ne glede na razlike v stališčih, ker menimo, da so razlike izraz specifičnih pogojev in različnih poti v socializem, ki zato nikakor ne bi smele ovirati enakopravnega in ustvarjalnega sodelovanja med partijami in gibanji.

Berlinska konferenca evropskih komunističnih in delavskih partij je na nov način opredelila stališča do različnih poti v socializem, do pravice vsake partije, da samostojno oblikuje svojo taktiko in strategijo boja za socializem. To je posledica spoznanja, da preživeli dogmatični pogledi ne morejo več dajati pravih odgovorov na zahtevna vprašanja razvoja socializma v sodobnih pogojih. Tak razvoj sprošča pobude in ustvarjalne moči delavskega razreda slehernega naroda, da znotraj svoje družbe, pa tudi v mednarodnih razsežnostih izbira take poti, ki bodo zagotavljale zmago naprednih

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sovražnika je treba osamiti!

(Nadaljevanje s 1. strani)

Gre torej za politični problem prej kot pa za problem kazenskih norm. Gotovo je, da so potrebni ukrepi zaboljšanje delovanja sil javnega reda, in sodstva, toda izredni zakoni niso potrebni, še manj pa uvedba smrtne kazni. Kajti kdor se giblje na terenu oboroženega boja nedvomno izpostavlja nevarnosti svoje življenje. Za poraz oboroženega ekstremizma je potrebna predvsem odločna politična volja, ki zna pravilno izkoristiti obstoječe instrumente države ter mobilizirati moralno silo ljudske zavesti.

Vseljudski odgovor dne 16. marca (to je na dan, ko je bil ugrabljen Aldo Moro in umorjena njegova osebna straža) je jasno pokazal politično zrelost delavskega razreda in ljudskih množic. Enotnost, ki se je uresničila v žalosti in jezi, je dala tudi rešitvi vladne krize (čeprav je ta v nekaterih pogledih razočarala) novo politično dimenzijo. Vendar pa ni mogoče zamlčati dejstva, da če oboroženi ekstremizem z vso okrutnostjo lahko zadene, stori to zaradi nesposobnosti države, nepripravljenosti policije, krize v sodstvu, pomanjkanja politične volje in zaradi lahkomišelnosti, ki je močno razširjena.

Na dan pogreba članov Morove osebne straže je skupina "avtonomnih" na neki skupščini na rimski univerzi slavila kriminalno akcijo ne da bi prejela zaslužen odgovor.

Ko mi, komunisti, pozivamo množice k budnosti, predlagamo tudi politično akcijo, ki naj izolira teroriste, ustvari okrog njih praznino ter jim odvzame sleherno kritje.

Ekstremistična oborožena stranka torej ni izolirana ampak krita z vrsto zaščitnih pasov in celo deležna vzajemnosti. Te zaščitne pasove je treba politično razbiti. Med oboroženo stranko in ilegalnim ekstremizmom, ki izvaja nasilje po vnaprej izdelanih načrtih, in z drugimi ekstremističnimi strujami, ki se gibljejo še vedno v mejah zakonitosti, in ki odkrito napovedujejo ter dejansko izvajajo nasilje (uporaba P 38, molotovk, ustrahovanje na univerzah, pretepanje profesorjev in študentov, tepizem na ulicah, razbijanje avtomobilov, vandalska početja itd.) je kvantitativna in ne kvalitativna razlika.

Če hočemo premagati ekstremizem, ga moramo predvsem osamiti tako v političnem kot v kulturnem in moralnem pogledu. Toda ekstremizem krijejo tisti, ki nočejo spoznati njegovega dejanskega značaja in se upirajo temu, da bi ga ocenjevali kot sovražnika ter se zadržali pri opravičevanju in ob socioloških razlagah. Jasno je, da je treba ozdraviti in prenoviti državo, odpraviti brezposelnost ter zagotoviti programiran gospodarski razvoj, toda ni mogoče pričakovati ozdravitve brez odprave terorizma; še več: ozdravitve države ne bo mogoče doseči brez poraza terorizma, ki vnaša zmedo in ločuje sile.

Boj za zdravljenje države je neločljiv od boja proti ekstremizmu in proti fašizmu. Toda ekstremizem krijejo tisti,

ki pasivno sprejemajo ozračje nasilja in ustrahovanja na šolah in univerzah, žalitve človeškega dostojanstva, umazanijo in degradacijo ambienta. Brez vrnitve vedrine in žive borbenosti proti nasilju ni mogoče izolirati in premagati rdečih brigad.

Rdeče brigade krijejo tudi tisti, ki so podcenjevali proces v Turinu, opravičevali dezertiranje zaradi groženj teroristov in ki so klonili pred izsiljevanjem. Nekateri skušajo tudi sedaj obtožence v Turinu prikazovati kot neodgovorne mladince. Dovolj je tega, da se smatra pripadnike rdečih brigad kot nedorasle mladince, kajti to so ljudje, ki so se odločili, da nekaj storijo. Zato je treba ravnati z njimi kot se ravna s sovražniki. Določen salonski radikalizem, ki je koketiral z ekstremizmom in se ga je celo poskušal posluževati v nesmiselnem upu, da bo škodoval komunistični partiji, je pokazal in kaže, da ne more razumeti položaja. Ne moremo pozabiti, da so se na mnogih mestih vdajali iluziji, da bodo oslabili KPI z napihovanjem tako imenovanih "skušnjav levic".

Sprejeti je treba jasno stališče in vsakdo mora sprejeti polno odgovornost za svoje početje.

Če hočemo poraziti sovražnika, mu moramo odvzeti vodo, v kateri se lahko giblje in ohranja pri življenju. Treba ga je pustiti na suhem, da bo tudi brez uvedbe smrtne kazni poginil in da se bo Italija rešila pred nevarno zastrupitvijo.

GIORGIO AMENDOLA

"Rinascita" — (Povzetek)

Osmi kongres Zveze komunistov Slovenije

(Nadaljevanje s 1. strani)

družbenim silam — nosilkam teženj po odpravljanju podrejanja in izkoriščanja v odnosih med ljudmi. Na tej podlagi vse bolj dozoreva spoznanje o nujnosti tovariškega in konstruktivnega dialoga — brez diktatov, obsodb in izključevanj — med komunističnimi, socialističnimi in drugimi naprednimi demokratičnimi silami v svetu, o nujnosti skupnega boja za preobrazbo družbe, za zmago interesov delavskega razreda in socializma.

Načela in izhodišča, ki so — ko gre za področje meddržavnih odnosov — zajeta v sklepni listini konference v Helsinkih in potrjena na konferenci v Beogradu, so vodilo za ravnanje SFRJ v njenih odnosih z drugimi državami. Kot rezultat sodelovanja na teh načelih so bili sklenjeni tudi osimski sporazumi med SFRJ in

republiko Italijo, ki predstavljajo med drugim tudi zmago naprednih demokratičnih in protifašističnih sil v Italiji, Komunistične partije Italije in drugih. Pri tem je pomemben tudi prispevek slovenske manjšine, ki je odraz njene politične zrelosti in odgovornosti.

Socialistična Jugoslavija, katere gospodarstvo je že danes odprto v svet, saj je dobra četrtnina družbenega proizvoda ustvarjena v sodelovanju z gospodarstvi drugih držav, bo v prihodnje na podlagi teh sporazumov še okrepila svoje gospodarske vezi s sosedi. To je izrednega pomena za oblikovanje dolgoročnega programa sodelovanja na gospodarskem, znanstvenem, kulturnem, ekološkem, prometnem in drugih področjih na meji od Trsta pa vse do Triglava. Toda najpomembnejše je, da so sporazumi temelj tudi za uveljavljanje in dosledno uresničevanje pravic slovenske narodne manjšine po načelih največje in celovite zaščite v vseh treh provincah Furlanije — Julijske krajine.

V vseh mednarodnih stikih in rezultatih sodelovanja Slovenije s sosednjimi in drugimi državami se potrjuje tudi sodelovanje Zveze komunistov Slovenije s komunističnimi partijami, z naprednimi in demokratičnimi strankami in gibanji v svetu. Posebno pozornost smo v teh stikih posvečali tudi položaju Slovencev, ki živijo kot narodnostne skupnosti v sosednjih državah in se zavzemali za vsestransko sodelovanje, ki krepi njihov politični, gospodarski, kulturni razvoj ter zagotavlja njihov nacionalni obstoj.

Sklepni dokument iz Helsinkov izrecno poudarja obveznost držav, na katerih ozemlju živijo narodne manjšine, da njihovim pripadnikom zagotovijo enakost pred zakonom, varstvo človeških pravic in temeljnih svoboščin ter varstvo njihove kulture in jezika.

Kako zelo drugače od teh načel teče življenje na Koroškem in Gradiščanskem, kjer je manjšina čedalje bolj izpostavljena pritiskom idejnega mračnjaštva in splošnega kulturnega primitivizma ter nacionalistične ozkosrčnosti, ki jih vzpodbujajo nosilci še živčih ostankov nacifazizma! To je pravo nasprotje splošnoveljavnim in sodobnim pojmovanjem, da so narodnosti most sodelovanja in razumevanja med narodi in da je zato treba nacionalne pravice narodnosti spoštovati. Odgovorni avstrijski dajavniki postopajo tako, kot da so narodne manjšine nepotrebno zlo, ki naj bi ga čim prej izkoreninili. Pričakujemo, da bodo spoznali, da je takšna politika do manjšine nevarna in zelo kratkovidna. Tako popuščanje velikonomškemu nacionalizmu in oživljanju nacizma ogroža in škodi avstrijskim demokratičnim silam, krha odnose z Jugoslavijo in slabi položaj in ugled Avstrije v mednarodnih odnosih.

— Aleksander Grličkov, — ki je, kot smo že omenili, prinesel kongresu pozdrav predsednika Tita — pa je med drugimi poudaril naslednje:

— Mi, komunisti Jugoslavije, dosegamo rezultate v vsestranskem družbenem, materialnem in kulturnem razvoju, v nadaljnji krepitvi enakopravnosti ter bratstva in

enotnosti naših narodov in narodnosti, v zagotavljanju stabilnosti, neodvisnosti in nedeljivosti naše države, kar vse je najboljši dokaz, da smo na pravi poti. To jasno potrjuje tudi kontinuiteta naše politične linije, ki smo se je doslej dosledno držali in ki jo bomo tudi v prihodnje dopolnjevali in izpopolnjevali.

Kot revolucionarno gibanje smo ubrali pot nadaljnega poglobljanja demokratičnih vsebin naše družbe zasnovane na socialističnem samoupravljanju. Nadaljni razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja je prvo vprašanje na dnevnem redu prednostnih zadev politike ZK.

Sicer pa že dolgo iščemo nove oblike neposredne demokracije, ki bi ustrezala pogojem socialističnega samoupravljanja. Iščemo nove oblike demokracije v socializmu in socializma v demokraciji.

V naši politični strategiji ostajamo odprti v svet, ki vpliva na nas, kakor tudi mi vplivamo nanj. V tem je naša moč in zato smo, namesto da bi se ukvarjali s prerokovanji naše prihodnosti, trdno odločili zbirati moči, da bi naše smotre uspešno uresničili. Enotnost zveze komunistov, zaupanje delavskega razreda, narodov in narodnosti, odločnost in sposobnost zveze komunistov, da skupaj z drugimi socialističnimi, demokratičnimi in napredno usmerjenimi silami vztraja pri uresničevanju naših smotrov, so zanesljivo poročstvo naše prihodnosti.

Intervju za «Kladivo»

Pred zgodovinsko prelomnico

“KLADIVO” — list napredne slovenske mladine, ki izhaja v Celovcu, objavlja intervju, ki ga je dal poslanec Antonino Cuffaro v zvezi s problemom celovite zaščite slovenske manjšine v Italiji

V Italiji se napoveduje zgodovinska prelomnica — s tem ne mislimo na udeležbo KPI v vladnih poslih, temveč na situacijo slovenske narodne manjšine v Italiji. Ta situacija pa je nedvomno neposredno odvisna prav od moči in vpliva Komunistične partije Italije in drugih demokratičnih sil. To je razvidno tudi iz pogovora s sekretarjem KPI za regijo Furlanijo-Julijsko krajino, A. Cuffarom. Pogovor smo zapisali ob robu 23. kongresa KPA, ki se ga je Cuffaro udeležil kot vodja delegacije Komunistične partije Italije. V svojem pozdravnem govoru delegatom 23. kongresa je Cuffaro med drugim podčrtal globoko sorodnost v stališčih italijanske in avstrijske partije do vprašanj slovenske narodne manjšine.

KLADIVO: Pri nas v Avstriji, na Koroškem, je tako, da imamo dobro ustavno

podlago — sedmi člen avstrijske državne pogodbe —, odloki in odredbe pa so slabi, pri vas v Italiji pa je tako, da take ustavne podlage za pravice manjšin nimate, pač pa uživa slovenska narodna manjšina mnogo več realnih pravic kot mi. Kako je to mogoče?

CUFFARO: V regiji Furlanija-Julijska krajina so tri province — Trst, Gorica in Videm. V vseh živijo Slovenci. Po Londoskem sporazumu, ki je bil sprejet leta 1954, je bila zaščitena samo manjšina na Tržaškem. Ta sporazum pa je veljal samo do aprila, ko smo podpisali Osimski sporazum med SFR Jugoslavijo in Italijo. Kot partija smo vedno menili, da narodno vprašanje ni zunanjepolitično, ampak italijansko notranjepolitično vprašanje.

Italijanska republikanska ustava zagotavlja v 6. členu (pravice jezikovnih in etničnih manjšin) zaščito manjšin. Toda dolga leta nacionalistične sile 6. člena niso upoštevale. Šele s splošnim bojem delavskega razreda, ki je okreplil demokratične sile, se je to spremenilo. Se pravi, da se je položaj manjšin zboljšal. V zadnjih letih nam je uspelo doseči zboljšanje na šolskem področju, priznanje kulturnega udejstovanja, denarne podpore in vzpostavljanje prijateljskih odnosov v italjanski družbi.

KLADIVO: Slišali smo, da pripravljajo italjanske stranke zakon o zaščiti slovenske narodne manjšine v Italiji oz. da so stranke izdelale osnutek novega zakona. Kakšen je zdaj osnutek vaše partije?

CUFFARO: Kljub zbolšanju splošnega položaja je ostala odprta še cela vrsta odločilnih vprašanj. Zdaj pa smo na prelomnici: prvič — ob diskusijah o Osimskem sporazumu — so vse sile in italjanski parlament priznali potrebo zaščite manjšin in s tem odklonili asimilacijski proces.

Rekel sem, da smo na prelomnici: vlada je ustanovila posvetovalni odbor, ki diskutira o konkretnem odloku vlade in tudi o osnutkih političnih strank: Komunistične partije, Socialistične stranke in drugih — nekatere čakajo na vladin osnutek.

Če sprašujete po osnutku KPI, moram najprej povedati, da izhajamo iz tega, da je slovenska manjšina v regiji Furlanija-Julijska krajina narodna manjšina ne pa jezikovna. Saj se je zgodovinsko razvijala v ekonomskem, socialnem, kulturnem in političnem stiku z današnjim matičnim narodom, ker je tudi sama prispevala k razvoju slovenskega naroda in ker se je tudi mnogo italjanskih Slovencev borilo v jugoslovanski osvobodilni vojski proti nacizmu in proti narodnemu uničenju. Osnutek KPI bi se dal razporediti pod 3 glavne točke: a) jezik, b) šolstvo in kulturne ustanove, c) socialno-ekonomski razvoj, kulturna zaščita, tradicionalne dejavnosti (poljedel-

Aktiv tržaških komunistov

Senatorica Jelka Gerbčeva in poslanec Antonino Cuffaro sta obrazložila zakonski osnutek KPI za celovito zaščito slovenske manjšine v Italiji

V sredo 29. marca je bil v Trstu pokrajinski aktiv komunistov, na katerem sta senatorica Jelka Gerbec in poslanec Antonino Cuffaro podrobno obrazložila osnutek zakona o celoviti zaščiti slovenske narodnostne skupnosti v naši deželi, ki ga bo KPI v kratkem predložila v poslanski zbornici in v senatu. Sestanek je vodil Boris Iskra.

Na samem začetku sestanka je predsedujoči tovariš med drugim dejal, da zakonski osnutek KPI sledi drugim dokumentom, ki jih je vodstvo KPI sprejelo z namenom, da se zaščitijo pravice Slovencev v Italiji, kakor tudi zadevnemu zakonskemu osnutku, ki sta ga pred leti predložila v parlamentu poslanec Albin Škerk in senator Paolo Sema.

Poslanec Cuffaro je obrazložil glavne poteze novega zakonskega osnutka KPI in dejal, da je pravilno, da se po izčrpnih razpravah v pristojnih organih partije tako na pokrajinski kot na deželni ravni, seznanjeni z vsebino osnutka tudi pokrajinski aktiv komunistov. Povedal je tudi, da so se srečali s predstavniki drugih političnih komponent in s slovenskimi organizacijami in to zaradi dopolnitve besedila osnutka zakona. Ko je omenil komisijo, ki jo je ustanovila vlada in v kateri so tudi nekateri Slovenci, je pou-

daril, da komunisti ne bodo dopustili, da bi se vprašanje celovite zaščite Slovencev v Italiji iz katerih koli razlogov ali izgovorov zavlačevalo. Prav tako ne bodo komunisti dovolili, da bi prišlo do katerih koli omenitev ali do poskusov delitve Slovencev na razne kategorije. Slovenska narodnostna skupnost je ena sama nedeljiva celota. Na koncu svojega posega je poslanec Cuffaro podčrtal zlasti pomen prvega člena zakona, ki dejansko zapopade celotno problematiko. V dopolnitev tega zapisa navajamo besedilo že omenjenega prvega člena:

— Da se zagotovi prebivalstvu slovenskega jezika v tržaški, goriški in videmski pokrajini dežele Furlanije-Julijske krajine polno uživanje pravic, ki jih določa ustava in da bo celotni slovenski skupnosti zagotovljen družbeni, gospodarski in kulturni razvoj, svobodno izražanje v svojem jeziku ter ohranitev lastne narodnostne istovetnosti, italijanska državna ureditev spoštuje norme tega zakona. —

Zakonski osnutek KPI je v podrobnosti obrazložila senatorica Jelka Gerbec ter med drugim pripomnila, da bo ta osnutek v bližnji prihodnosti predložen pristojni parlamentarni komisiji, da ga odobri, nakar pa bo predložen v obeh zbornicah parlamenta.

stvo, obrti...). K temu so potrebne zdaj pojasniti. Sloveščina mora biti enakovredna kot uradni jezik. To pomeni v praksi: na vseh uradih in v vseh javnih zadevah. In v uradih morajo biti nastavljeni ljudje, ki so večji slovenskega jezika; pa tudi v vseh izvoljenih korporacijah. Zahtevamo lastne tečaje za Slovence pri sodniji, policiji itd. Glede šolstva zahtevamo slovenske šole tudi v idemski pokrajini Kar zadeva načrtovanje slovenskih šol, pa smo mnenja, da morajo to storiti Slovenci sami, da jih morajo določiti, voditi in kontrolirati. Zato naša zahteva: slovenski organi naj zagotavljajo avtonomijo slovenskih šol!

KLADIVO: Pa za študij na univerzah? Kakšne rešitve predlagate? Kakšne so vaše tozadevne zahteve za kontrolo?

CUFFARO: Za univerze zahtevamo, da morajo nuditi na vsaki fakulteti posebne kurze v sloveščini, kjer se more vsak naučiti slovenske terminologije, se pravi slovenskega izrazoslovja v svoji stroki. S tem namreč pospešujemo odnose in stike med Slovenci v Italiji in njihovo matično deželo, hkrati pa te odnose tudi olajšujemo.

Zahtevamo pa tudi, da italjansko ljudstvo slovenski jezik spoznava, se pravi, da zahtevamo sloveščino na italjanskih šolah kot prosti predmet.

Že prej sem rekel, da zahtevamo ustanovitev nekega nadzornega sveta za slovenske šole. To naj napravi manjšina sama. In sicer po našem mnenju tako, da ga sestavi iz študentov, staršev, učiteljev in občinskih zastopnikov.

KLADIVO: In na socialno-ekonomskem področju? Kako naj se reši to kompleksno vprašanje, saj je od rešitve tega vprašanja neposredno odvisen tudi razcvet slovenske narodne manjšine.

CUFFARO: To vprašanje mora rešiti regija, država da samo denar. Zahtevati moramo, da bodo tudi slovenska področja prostorsko načrtovana. Zato pa moramo spet zahtevati, da se uvede slovenska komisija, ki se z njo predsedstvo regije posvetuje, če gre za načrtovanje slovenskega področja; in sicer v vseh vprašanjih.

Odločilno in glavno je, da slovenska manjšina obdrži svojo narodno identiteto, in da jo razvija — v odnosih z matično deželo. Slovenska narodna manjšina naj postane del slovenskega naroda, ki pa živi zunaj države matičnega naroda. Da pa more manjšina razviti svojo narodno identiteto, mora imeti več pravic od večine.

Ta pozicija ne odgovarja samo Slovincem v Komunistični partiji Italije, ampak celi italjanski partiji.

SLOVENSKI KLUB bo v torek, 11. aprila ob 20,30 v svojih prostorih, v ulici Sv. Frančiška 20/II v Trstu, predstavil **ITALIJANSKI UNDERGROUND FILM** s projekcijo filmov *Se l'inconscio si ribella*, *Libro di santi di Roma eterna* in *Del tuffarsi e dell'annegarsi*. Filme in razgovor o pojavu undergrounda bo uvedel Sergij Grmek.

Proračun občine Dolina odobren z glasovi KPI in PSI

Skupini SSK in DC sta se vzdržali

Občinski svet v Dolini je odobril občinski proračun za tekoče leto. Za proračun so glasovali komunisti in socialisti, svetovalci Slovenske skupnosti in demokristjani pa so se vzdržali.

Pred glasovanjem je bila v občinskem svetu živahna razprava, v kateri so sodelovali predstavniki vseh skupin, ki so v občinskem svetu zastopane.

Župan Edvin Švab je med drugim dejal, da so občinski upravitelji o letošnjem proračunu obširno razpravljali, da so že v lanskem decembru izdelali predlog proračuna a ga je bilo treba, na osnovi novega zakona, ponovno pregledati in vnesti predpisane novosti, ki so predvsem v obveznem ravnovesju.

Dalje je dejal, da je sicer dopuščena možnost poviška lanskih tekočih stroškov (374.400.000 lir) za največ 7 odstotkov, kar znese 400.192.000 lir.

Pripomnil je še da je iz letošnjega proračuna razvidna volja občinske uprave po najbolj smotrnem upravljanju, ki je v okviru tako tesnih možnosti izbrala za investicije gradnjo občinskih hiš v Prebenegu, Mačkoljah, pri Domju in delno v Borštu.

Občinske vaške hiše morajo postajati vedno učinkovitejši instrument, ki naj omogoča sodelovanje občanov in pripomore k razvijanju njihove zavesti, odgovornosti in smisla za skupne probleme za dobro demokratično upravljanje in napredek.

O zadržanju demokristjanov pri glasovanju o proračunih krajevnih uprav

Vodstvo tržaške federacije KPI je polemичno ocenilo zadržanje demokristjanov pri glasovanju o proračunih v raznih izvoljenih svetih, z zanimanjem pa je vzelo na znanje, da so se odločili (demokristjani), da se vzdržijo pri glasovanju o proračunu v dolinski občini.

Povsem drugače je v pordenonski pokrajini, in v zvezi s tem vodstvo tržaške federacije KPI, pravi, da "z zadovoljstvom ugotavlja, da je bil v tej pokrajini dosežen sporazum, po katerem so vse demokratične stranke podprle enobarvni pokrajinski odbor in da so tudi na tamkajšnji občini dosegli podoben sporazum". KPI meni, da gre za primere duha sodelovanje, ki je zelo potrebno tudi v Trstu. In prav pri tem komunisti "postavljamo vprašanje, na katero ni še nihče odgovoril, zakaj ni mogoče po tej poti tudi v tržaškem pokrajinskem svetu? Zakaj so se demokristjani v dolinski občini vzdržali glasovanja in so v Pordenonu sklenili sporazum, medtem ko v tržaški občini sprejemajo glasove odpadnikov in prostostrelcev, na pokrajini pa zavračajo vsakršen sporazum in

celo odgovorno zadržanje, ki bi omogočilo odobritev proračuna? Na to vprašanje želimo jasen in javen odgovor!" Tako se zaključuje izjava tržaške federacije KPI.

Ob svoji peti obletnici delovanja vabi Tržaška folkorna skupina "Stu ledi" ne prireditve z naslovom "STU LEDI NEJ PRIDE NUTER...", ki bo v soboto 8 aprila ob 20.30 in v nedeljo 9. aprila ob 17.30 v Kulturnem domu v Trstu.

Sporod zajema tržaške, istrske in furlanske plesne ter druge slovenske in jugoslovanske plesne. Poleg folklorne skupine s svojimi godci, bosta nastopala še ženska pevka skupina, ki je bila ustanovljena ob tej priložnosti, in tamburaški ansambel in Boljunca.

PRISPEVKI

Za tiskovni sklad DELA so prispevali naslednji naročniki iz Boljunca: Montanja Anton, 2.000 lir, Maver Dorči, 7.000 lir, Zobec Ivan, 1.000 lir, Ota Mario — Mižov, 7.000 lir, Žerjal Josip, 1.000 lir, Kozina Mario, 2.000 lir, Žerjal Zdravko, 2.000 lir, Bolčič Josip, 2.000 lir, Maver Karmelo, 2.000 lir.

V isti namen so prispevali tudi:

Boneta Nini iz Boršta 2.000 lir, Maver Ludvik iz Boršta 2.000 lir, Pertot Vanda in Nabrežine 2.000 lir in Kompare Alojz, Barkovlje, 800 lir.

Vsem darovalcem se toplo zahvaljujemo.

Vodstvo in kolektiv Tržaškega partizanskega pevskega zbora si prizadevata, da bo tudi letošnji praznik dela — 1. maj — dobil širši pomen slavlja.

Proslavljamo 30 - letnico republiške ustave, ki se je porodila v odporniškem gibanju, v katerem smo mi bivši partizani mnogo pripomogli za obrambo napredne družbe, enakopravnosti delavskega razreda, za demokracijo, mir in bratstvo med narodi.

V popoldanskih urah se bodo na prireditvenem prostoru v Bazovici — 29. in 30. aprila ter 1. maja — zvrstili pevsko-instrumentalni ansambli ter športniki, ki bodo delavskemu prazniku dali slovesen značaj.

Ob priliki letošnjega prvomajskega slavlja v Bazovici bo Tržaški partizanski pevski zbor razvil svoj prapor.

Tiskovno sporočilo s seje upravnega sveta SSG

Intenzivna umetniška dejavnost

Stalnega slovenskega gledališča v Trstu

Upravni svet Stalnega slovenskega gledališča je na svoji redni seji razpravljal o vprašanih umetniškega delovanja v tekoči sezoni, o pripravah in programu gledališke sezone 1978-79 in o finančnem položaju ustanove v okviru novih državnih pobud, ki stremijo k dokončni razrešitvi perečega vprašanja ustreznega subvencioniranja SSG. Upravni svet je tudi podrobno analiziral polemični poseg predsednika Stalnega gledališča za Furlanjo - Julijsko krajino dr. Guida Botterija, čigar izjave,

izrečene na seji upravnega sveta italijanske gledališke ustanove, so bile javno podane v tiskovnem sporočilu, ki je bilo med drugim objavljeno v obeh tržaških dnevnikih 10. marca letos.

Splošno zadovoljstvo publike in pozitivne ocene kritike potrjujeta uspešnost umetniškega delovanja v tekoči sezoni.

Število predstav in obiskovalcev do konca marca 1978 je bilo naslednje:

LASTNE PREDSTAVE

Nove uprizoritve		Obisk
VERONIKA DESENIŠKA	27 predstav (1 Celovec, 7 Jugoslavija)	12.024
BUNKER	9 predstav	1.159
OBLAST	22 predstav (6 Jugoslavija)	7.453
VITEZ NA OBISKU	7 predstav	1.681
VRTINEC	13 predstav	526
URKUTSKA ZGODBA	6 predstav	2.370
JANEZ SVETOKRIŠKI	20 predstav	1.468

Ponovitve		Obisk
KOŽA	5 prestav	1.109
BENEČANKA	4 prestave	1.570
STARA GARDA	2 prestavi	412
	115 predstav	29.772

GOSTOVANJE IZ JUGOSLAVIJE

		Obisk
ŽE ČRIČEK PREPEVA (Drama SNG - Maribor)	6 predstav	3.455
TALISMAN (Drama SNG - Ljubljana)	5 predstav	3.361
	11 predstav	6.816

Skupno je torej bilo 126 predstav, ki si jih je ogledalo 36.588 obiskovalcev. Iz statistične razpredelnice je razvidno, da je SSG do konca marca uprizorilo 7 del iz letošnjega repertoarja in obnovilo tri dela iz prejšnjih let. Tudi gostovanja so bila organizirana v rednem programu. Do konca sezone bo SSG odigralo še najmanj 6 predstav Viteza na obisku, 7 predstav Irkutske zgodbe, 2 predstavi Oblasti, 13 predstav Veronike Deseniške, 15 predstav Vrtince, 12 predstav komedije Daria Foja "Sedma zapoved: Kradi malo manj", ki je v študiju. Premiera bo v drugi polovici maja. Zagrebška komedija bo gostovala z glasbeno komedijo "Dundo Maroje" 27., 28., 29. in 30. t. m. Poleg tega bo SSG konec aprila uprizorilo recital o Otonu Župančiču, ki ga pripravlja v okviru osebnega programa za šole in društva. Recital režira Mario Uršič, ki je skupaj z Markom Kravosom pripravil tudi tekst. Teh predstav bo predvidoma 20. Z uvedbo vseh teh že planiranih 78 predstav bo SSG v tej sezoni odigralo skordno število 190 predstav iz lastne produkcije.

Kar zadeva priprave in program za naslednjo sezono, je upravni svet

priporočil umetniški komisiji, da upošteva vse pozitivne postavke iz letošnje zelo uspele sezone, in to bodisi kar zadeva število uprizorjenih del, kakor tudi repertoarne izbire. Upravni svet je za prihodnjo sezono tudi priporočil uprizoritev dela iz gledališkega opusa Miroslava Krleža, enega najpomembnejših jugoslovanskih osebnosti, čigar 75-letnica rojstva se proslavlja letos.

V zvezi s finančnim stanjem je upravni svet SSG ugotovil, da je bilo realiziranih samo 162.700.000 lir iz predvidenih podpor, ki v proračunu znašajo 529.260.000 lir. Zaradi tega je bila vložena prošnja na deželo Furlanijo - Julijsko krajino, ki je ob jamstvu ministrstva za turizem in prireditve odobrila posojilo SSG.

Tiskovno sporočilo Stalnega gledališča za Furlanijo - Julijsko krajino z dne 10. marca 1978 med drugim prinaša v polemični obliki poseg predsednika upravnega sveta dr. Guida Botterija, ki v odstotkih navaja nekatere podatke zaključnih računov Stalnega gledališča za Furlanijo - Julijsko krajino in jih primerja z računi SSG in tržaške operne hiše. Poseg predsednika Botterija s trditvijo, da

ima SSG preko 90% deficita, ne glede na korektnost ravnanja, ki pod pretvezo zdravega finančnega poslovanja poskuša sebi v prid zrušiti ugled dveh pomembnih in uveljavljenih gledaliških ustanov, katerih zgodovina sega daleč nazaj v preteklost Trsta, izkrivlja podobo resničnega finančnega stanja. Kar zadeva SSG, je zaključni račun za sezono 1976-1977 izkazoval 538.016.652 lir izdatkov, 282.679.270 lir vseh prejemkov 255.337.382 lir primanjkljaja. V primerjavi z izdatki so lastni dohodki znašali 10,03 odstotke, podpore (vključno z 61 milijoni lir Slovenskega kulturnega sklada) 42,51%, primanjkljaj pa 47,46%. Letna podpora ministrstva je za SSG znašala 73 milijonov lir, za Stalno gledališče Furlanije - Julijske krajine pa 227 milijonov lir.

Primerjava med proračunom SSG in SGFJK za sezono 1977-78 pa izkazuje na osnovi analize ministrstva za turizem in prireditve in brez ministrske podpore naslednje:

IZDATKI

SSG 640.000.000
SGFJK 1.554.000.000

PREJEMKI

SSG 256.000.000 (40%)
SGFJK 868.000.000 (55,86%)

PRIMANJKLJAJ

SSG 384.000.000 (60%)
SGFJK 686.000.000 (44,14%)

Kot je razvidno iz finančnega stanja pa je položaj SSG še zmeraj izredno kritičen, to pa vsekakor ne zaradi nezdravega finančnega poslovanja, kot bi se dalo sklepati iz polemičnih trditvev predsednika Stalnega gledališča Furlanije - Julijske krajine.

Šola v Gabrovcu poimenovana po Jožetu Srebrniču

Osnovna šola v Gabrovcu bo poimenovana po Jožetu Srebrniču. Zadevni predlog je ministrstvo za javno šolstvo že odobrilo. Sedaj gre zato, da se čimprej izpelje razne formalnosti in nato šolo uradno poimenuje.

Pred kratkim so se na županstvu v Zgoniku sestali predstavniki šolskega vodstvenega in učnega osebja in staršev iz Gabrovca. Skupaj s predstavniki občinske uprave so se pogovorili o tem kar je treba narediti. Ustanovljen je tudi pripravljalni odbor za poimenovanje šole, v katerem so zastopane vse krajevne družbenopolitične komponente. Za predsednika je bil izvoljen Ivan Furlan.

USTANOVNI OBČNI ZBOR GOBARSKE DRUŽINE - TRST bo v petek, 14. aprila ob 20. uri v Prosvetnem domu na Opčinah. Dnevni red: 1. kratko poročilo pripravljalnega odbora; 2. diskusija in sprejem pravilnika G.B.; 3. volitve odbora; 4. razno.

Pogovorimo se o problemih žena

ODNOS ŽENA - USTANOVE

Odnos žena — ustanove je vselej imel neke posebnosti, četudi je bil ta odnos vselej pogojevan od političnih, ekonomskih in kulturnih dogodkov. Do velikih sprememb v mišljenju in življenju v Italiji je prišlo v začetku šestdesetih let. To je bila posledica množičnega prosvetljevanja, širjenja komunikativnih sredstev ter dejanskega preloma s staro miselnostjo, običaji, kulturnimi in idejnimi usmeritvami raznih činiteljev.

Odsev odnosa žena — ustanove je bil v zadnjih tridesetih letih osredotočen na vprašanja, glede katerih je prišlo do sprememb v gibanju in borbi žensk, predlogov in političnih akcij nekaterih strank in v prvi vrsti — kar vsi priznavajo — komunistične partije. V bistvu gre za dve temeljni načeli: demokracija in enakopravnost. Ti dve načeli sta izredno pomembni za žene, kajti žene se zavedajo dejstva, da kolikor bolj protidemokratska in avtoritarna je politična oblast, toliko bolj je tudi naperjena proti ženskam. Zgovoren dokaz v tem pogledu je bila ideologija fašistične države, ki so jo ženske odločno zavračale. Drugi dokaz: dejstvo, da v teh letih niso mogli ustanoviti desničarskega ženskega gibanja, čeravno je bilo v tem pogledu več poskusov, ki pa so vzi spodleteli.

Toda ni bilo vselej razumevanja za borbo proti odpravi raznih oblik diskriminacije, ki ostajajo kot dediščina fašizma. In vendar je prav ta borba pomenila pomemben zalet za to, da se ženi prisodi mesto, ki ji gre v sodobni družbi. Pridobitev novega družinskega prava, do katerega je prišlo tudi po zaslugi odločne volje komunističnih žena, ki so skupaj s socialističnimi in deloma tudi s krščanskimi ženami znale poiskati stične točke in konvergence glede številnih problemov, je eden izmed sadov te borbe. Vse so se zavedale svojih pravic in so

izsledile v političnih silah elemente, ki niso pozitivno odgovarjali zahtevam — in to prav v tistih ustanovah, ki bi bile morale — in so bile v stanju — pozitivno odgovoriti.

Element, ki ga je treba, ko se govori o odnosu žena — ustanove, vselej imeti v vidiku, je zakasnitev ustreznega posluževanja prostora, ki je nastal v fazi decentralizacije in preobrazbe države. Tu se lahko vprašamo: v kolikšni meri je ta proces postal last ženskih množic in v kolikšni meri je zaživel v odnosih, ki lahko prispevajo k reformi države in pri izbira krajevnih ustanov.

Če je res — in je res — da pridobitev novega načina življenja sili k novemu ekonomskemu sistemu in k radikalnejšim preobrazbam, ni mogoče dvomiti o tem, da bi brez močnega, borbenega in konstruktivnega gibanja ženskih množic, tudi borba za izhod iz sedanje krize bila še težja.

Problem terapevtskega splava

Nedavni dogodki, v otroški bolnišnici "Burlo Garofolo" v Trstu (grozilni napisi na zidovih, postavitev molotovke pod avto nekega zdravnika) postavljajo v ospredje problem, o katerem se mnogo razpravlja, to je problem terapevtskega splava.

Stališče komunistov do tega problema je znano. Partija se zavzema za to, da bi rešitev tega perečega problema našla pozitiven izhod; da bi ta problem rešili na osnovi ustrezne pravne ureditve, ki naj

ščiti dostojanstvo in zdravje žene ter njenih svobodnih izbir; z drugimi besedami povedano: naj bi se končno odpravili tajni splavi z vsemi posledicami, ki jih čestokrat prinašajo.

Ustavno sodišče se jo o terapevtskem splavu izreklo že leta 1975. V rozsodbi št. 25, ki je bila razglašena februarja istega leta, je rečeno da se mora zaščititi predvsem življenje in zdravje matere; da je ona tista, ki ima prednost pred embriom.

Edina porodnišnica v Trstu se nahaja v bolnišnici "Burlo Garofolo". Samo v njej bi lahko naredili tudi terapevtski splav. Toda v tej bolnišnici so nekateri zdravniki odklonili zadevni poseg, čeravno je bila zahteva po njem utemeljena. Ta dogodek je našel širok odmev demokratičnih političnih in sindikalnih krogih in seveda tudi v ženskih gibanjih.

Delegacija ZKS iz Tolmina v Benečiji

Sodelovanje med komunisti Nadiškijih dolin in tolminske občine se uspešno razvija. Pred kratkim je bila delegacija komunistov iz Tolmina na obisku v Pobodonescu v Slovenski Benečiji in v Manzanu. Ob tej priliki so se dogovorili da bodo v bodoče na občasnih sestankih še bolj poglobljali vprašanja, ki zadevajo obnovo potresnega področja, gospodarski razvoj in problem komunikacij. Postavljen je bil tudi predlog, naj se pri tolminski občini ustanovi posebna komisija, ki naj bi skupaj s podobno italijansko komisijo preučevala ta vprašanja. To pa zato, da bi sodelovanje zajelo tudi krajevne ustanove na italijanski strani in nadiško gorsko skupnost. V ta namen nudi osimski sporazum mnogo možnosti plodnega sodelovanja.

Sekretar občinske konference ZKS iz Tolmina Stane Jan, ki je prinesel tudi pozdrave drugih družbeno-političnih organizacij tolminske občine, je med drugim poudaril, da tolminski komunisti dobro poznajo boj KPI za ohranitev in utrditev demokracije v Italiji.

Na pozdrav je odgovoril podsekretar videmske federacije KPI Renzo Toschi in med drugim poudaril voljo partije, da deluje v pluralističnem duhu v prid demokraciji v Italiji. Tudi Toschi je omenil osimski sporazum in dejal, da ta sporazum odpira nove perspektive za razvoj ob meji in v prid slovenski manjšini v Italiji. Dejaj je tudi, da se bodo v tem okviru reševala tudi vprašanja, ki zadevajo jezikovni in kulturni razvoj slovenske narodnostne skupnosti v videmski pokrajini.

Prof. Pavel Petricig, član pokrajinskega sveta v Vidmu, je prikazal stanje slovenske narodnostne skupnosti v videmski pokrajini ter poudaril, da je treba stremeti k vsestranskemu kulturnemu razvoju in zakonom za celovito zaščito Slovencev v Italiji.

V pogovorih, ki so se odvijali v sproščenem tovariškem duhu, so sodelovali tudi drugi tovariši.

POKRAJINSKI KONGRES ŽENSKE ZVEZE - UDI V TRSTU

V dneh od 17. do 19. marca je bil v Trstu pokrajinski kongres ženske zveze — UDI. Na njem je tekla živahna razprava o številnih problemih. Razprava se je odvijala v raznih skupinah in je tako lažje zaobjela kopico aktualnih problemov. Med drugim je na kongresu tekla beseda tudi o problemih, ki še posebej zanimajo slovenske žene. Prišla je do izraza potreba po nadaljnji uveljavitvi osnovnih načel demokracije. V sklepnem dokumentu, ki je bil soglasno odobren, je med drugim podčrtano naslednje:

— Vrednote zgodovine, izročil, kulture in folklore slovenskih žena naj osvojijo tudi italijanske žene. Obnoviti je treba tudi zgodovino ženske organizacije v Trstu, v kateri so včlanjene tako italijanske kot slovenske žene. To je zlasti

potrebno, da bodo nova pokolenja spoznala, preteklost, kako težka je bila borba in kakšne so pridobitve.

Odločilnega pomena pri tem pa je, da tudi slovenske žene nudijo organizaciji večji delež, da so v njej vselej prisotne ter da se v njej soočajo s problemi.

Doslej smo v našem listu malo pisali o specifičnih problemih žensk. To praznino bomo v bodoče skušali odpraviti. Sklenili smo, da bomo občasno eno stranico lista namenili prav tem problemom. Zato že sedaj vabimo žene k sodelovanju.

Uredništvo

25 LET PO SMRTI STALINA

Polemike in nerešeni problemi

Četrto stoletja ni bilo dovolj, da bi se temne sence in viharna čustva, ki obdajajo Stalina in njegovo delo, sesedli na dno zgodovine. Še danes se zdi nemogoče kritično in potemtakem tudi neusmiljeno obnoviti obrise, ki jih je določila zgodovina. Dovolj je, če preberemo "spominske govore", da ugotovimo, koliko razburjenost in predsodkov je še vedno na prizorišču in kako pogosto namesto analize nastopa polemika.

Kljub vsemu pa se moramo vprašati, ali že lahko zahtevamo pravično sodbo. Amendola trdi, da smo soodgovorni za stalinizem. Ta trditev je sporna, vseka kakor pa neusmiljena. Mislim pa, da jo morajo sprejeti tudi mnogi pripadniki novih generacij, na primer tisti, ki so se odločili za "novo partijo" ne samo zaradi razrednih vzrokov, temveč tudi zaradi razlike, ki to partijo ločuje od stalinizma, in pa zato, ker jim pomeni edino silo, ki lahko brani svobodo vseh (tudi političnih nasprotnikov) spričo groženj hladne vojne in prikriti reakcionarnosti vodilnih skupin. Sprejeti jo, pomeni po eni strani napraviti notranji obračun revolucionarnega procesa, ki je — kljub velikim tragedijam — predubil velike množice človeštva; po drugi strani pa pomeni, ohraniti ostrino orožja naše kritične znanosti, biti zmeraj budni spričo dogmatizma in še naprej obraniti budnost in kulturo demokratičnih množic.

Pogrešamo torej treznost generacij, ki bi izšle iz povsem novih iskušenj. Tudi prvi koraki k miroljubnemu sožitju niso mogli ustvariti resnično svobodne razprave in niso mogli prodreti skozi železne zavese protikomunizma. Veliko oviro za razumevanje resničnega zgodovinskega procesa pa pomeni način, kako mednarodno komunistično gibanje, v prvi vrsti pa sovjetski tovariši, kritizirajo Stalina že od začetka, od prelomnice, ki jo je pomenil XX. kongres in ki je bila sicer koristna. Glede tega je še vedno aktualen Togliatti v svojem razgovoru z *Nuovi argomenti*. Formula "kulta osebnosti" ni le omejevalna. Uvaja tudi nekaj mistifikacije, s tem da vso odgovornost za storjene napake naprti enemu samemu voditelju, ohranja neokrnjeno samo logiko kulta. Ko so vsa prizadevanja usmerili v to smer, s tem da so Stalinu poskušali odvzeti tudi "zasluge", veliki delež, ki ga je imel pri izgradnji ZSSR in v protifašistični vojni, niso storili pravzaprav nič drugega, kot da so zmanjšali verjetnost te formule. V kateri se pravzaprav skriva — nima pomena, da bi si to prikrivali — koncept zgodovine (kot proces, ki poteka predvsem v mišljenju) "zgodovinarjev ideologije", o katerih se je Engels posmehljivo izrazil v pismu Mehringu: "Iz tega sledi, da bi nam bilo, če bi Rihard Levjesrčni in Filip Avgust uvedla svobodno menjavo, namesto da sta se zapletla v križarske vojne, prihranjeno 500 let bede in neumnosti."

Stalinizem — če sprejmemo ta izraz kot oznako interpretacijske kategorije —

sega mnogo dlje kot Stalinove napake, pomeni obliko poimovanja revolucije in oblasti, katere zametki so obstajali za časa Stalina in ki deluje tudi po njegovi smrti in po tem, ko so bile njegove metode opuščene ali omiljene. Rekli so, da gre za "jakobinstvo" (in tukaj bi lahko segli nazaj k debati o "jakobinstvu" med Leninom in Trockim v prvih letih tega stoletja, po objavi spisa "Kaj storiti"): pojmovanje, iz katerega je nastala paternalistično-pedagoška in v končni posledici avtoritativna praksa socializma. Njegove korenine lahko zasledimo na dveh ravneh (prva je objektivna, druga subjektivna), ki sta različni, pa vendar se dopolnjujeta, če že nista neločljivi. Prvo določata narava in značaj ruske revolucije, kot revolucije, ki ima svoje mesto na razpotju med svetovnim protislovjem "zrelejšega" kapitalizma (da povzamemo Leninovo definicijo) in nacionalnim protislovjem, ki nastaja iz zaostale in z mnogih vidikov predkapitalistične stvarnosti. Drugo predstavlja slika, ki jo je ta revolucija ustvarila iz same sebe, iz doktrinarnih utemeljitev, ki so spremljale njena pomembnejša obdobja in iz ideologije, ki jo je treba razumeti v marksističnem pomenu "napačne zavesti".

Marx je poudaril, da so revolucije pogosto "izolirale" delno ali "postransko" obliko svojega bistva in jo sprejele kot "osnovno" vsega procesa; to je bilo "toliko lažje, ker so se posamezniki, s katerimi so nastajale revolucije, pogosto slepili o svojem delu, pač glede na stopnjo svoje omike in stopnje zgodovinskega razvoja". Nekaj podobnega se je zgodilo tudi v sovjetski revoluciji. Ne zdi se mi na primer, da je "slepilo" (ki sta ga vztrajno zagovarjala Trocki in Buharin, pa tudi Lenin vsaj do leta 1921, v razpravi, iz katere je nato nastala stalinistična teorija o socializmu v eni sami drželi), da je ruska revolucija neposredni sprožilec revolucije na Zahodu in da samo iz te svoje vloge črpa svojo "socialistično" naravo, prispevala k pravilnemu razumevanju narave in pomanjkljivosti revolucionarnega procesa, ki se je začel z Oktobrom. Tako so imeli Nemčijo — ne glede na specifične objektivne in subjektivne pogoje — za "ideološko" področje, kjer je mogoče najti marksistični vzorec revolucije na najvišji stopnji kapitalističnega razvoja.

Uporaba ideologije kot "kritja" za dejanska protislovja, kot povezave med zaostalostjo materialnih pogojev in popolnostjo abstraktnih vzorov, prihajajočih od zgoraj, kot ustvarjanja samovoljnih hipotaz, je pravzaprav temeljna značilnost stalinizma. Ni namreč samo naključje, da so v najtežavnejših trenutkih gradnje Sovjetske zveze z odloki potrjevali izvršeno in popolno uresničenje socializma ali celo temeljev komunizma. Četudi v istem odloku z zaostalostjo na začetku opravičujejo pomanjkljivosti in protislovja, potem spet govorijo o sovjetskem primeru kot o edinem in najpopolnejšem vzorcu socializma.

Povezovanje objektivnih in subjektivnih vzrokov stalinizma je nasprotje determinističnega dokazovanja, je pravzaprav kristaliziranje nekega ravnanja oziroma odločitve, ki so ju narekovale posamezne in neponovljive okoliščine, v "splošno veljavne zakone", pri čemer naj velja, da za nobeno od teh ravnanj ni bilo drugačne rešitve. Najnovejša marksistična zgodovinska raziskava — ki sta jo naredila Giuliano Procacci in sovjetski zgodovinar Medvedev — je namreč pokazala, kako so nekatere odločitve ali pojave, ki so nastali za časa Lenina in so bili tesno povezani z državljanima vojno in "vojnim komunizmom" (od monolitnosti do militarizacije partije in države, do razpustitve drugih strank in do "ukinitve" pluralizma v sovetu) pozneje zamrznili in teoretično označili za nespremenljive v vseh nadaljnjih fazah razvoja.

Takim težnjam so se z vso strogostjo uprli italijanski komunisti že s Togliattijevim pogovorom, z novejšimi razpravami v reviji "Rinascita" in z najnovejšimi članki v glasilu "l'Unita". Preobrat oziroma prekinitve s stalinističnim konceptom je postal neizpodbiten ob spoznanju, da je politična demokracija trajna vrednota in hkrati edino področje, na katerem se v družbah zrelega kapitalizma lahko resnično, ne le ideološko ujameta revolucionarna znanost (marksizem) in dejanski subjekt revolucije (delavski razred). Moramo reči, da ta preobrat ne more veljati samo za nas, ki si že dolgo prizadevamo za nacionalno pot v socializem, ki je hkrati tudi kritika stalinizma. Velja tudi za sovjetske komuniste, ki ne morejo več predstavljati svojega primera kot splošnoveljavni vzorec (ali ni bil le-ta eden od vodil stalinizma?), temveč morajo spoznati, da predstavlja v svetu, ki se tako urno spreminja, del vedno bolj zapletenega gibanja, in da morajo sodelovati v razpravi o temeljnih najglobljih procesov prenavljanja tega sveta. Tako lahko nastane nov internacionalizem.

ADALBERTO MINUCCI
"Rinascita"

Pogovor z Jankom Rudolfom

(Nadaljevanje z zadnje strani)

ni tako. Posebnost borčevske organizacije je v tem, da je to organizacija aktivnih udeležencev NOB in revolucije, ki jim je to svojstvo dalo obeležje za svojo organizacijo. Druga posebnost naše organizacije je, da nima svojega podmladka. Po ustavi ima ZZB NOV enakopraven položaj družbeno-politične organizacije, res pa je, da ne more delovati s tako močjo, kot recimo zveza sindikatov. Ta je pač neposredno povezana z združenim delom, kjer pa je naša pristotnost številčno sorazmerno šibka. Toda kljub temu je vpliv naše organizacije v skupni fronti organiziranih socialističnih sil večji, kot bi bilo mogoče pričakovati iz številčne moči organizacije. Najpomembnejša naloga borčevske organizacije je v tem, da na osnovi ugleda, ki ga imata članstvo in organizacija, zavzeto podpira in pospešuje vsa sodobna družbena dogajanja.

(Op. uredn. — Zaradi prostorske stiske, smo besedilo pogovora nekoliko skrajšali)

POGOVOR Z JANKOM RUDOLFOM

Zavzeto podpiramo in pospešujemo vsa sodobna družbena dogajanja

"TV-15", glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije je pred kratkim objavilo pogovor z Jankom Rudolfom, dolgoletnim predsednikom republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Ker se pogovor dotika aktualnih problemov, ki se tičejo tudi stvarnosti v naši deželi, smo sklenili, da ga objavimo tudi v našem listu. Pripominjamo, da je tovariš Rudolf častni član društva Tržaškega partizanskega pevskega zbora.

UREDNIŠTVO

VPRAŠANJE — Tovariš predsednik, s peto skupščino ZZB NOV Slovenije bo sklenjeno pomembno obdobje aktivnosti te družbenopolitične organizacije. Mislite, da lahko govorimo tudi o nekaterih prelomnih obdobjih v delovanju organizacije med 4. in 5. skupščino?

ODGOVOR — O prelomnih obdobjih v aktivnosti naše organizacije med 4. in 5. skupščino je in ni mogoče govoriti. V zadnjem obdobju je dobila naša organizacija z ustavo opredeljen nov družbenopolitični položaj, položaj enakopravne družbenopolitične organizacije. Na ta način je tudi ustavno prevzela svoj del odgovornosti za sedanji in prihodnji družbeni razvoj. Prelomno obdobje v ZZB NOV je bilo že veliko prej; takrat, ko smo vztrajali v obdobju, ko se je skušalo našo organizacijo potisniti na rob dogajanja in jo obravnavati predvsem kot veteransko. Bilo je to obdobje, ko je bilo vsako naše kritično posredovanje, vsaka naša reakcija, včasih tudi nestrpna in prehitra, obravnavano kot zastarelo, nesodobno. Vztrajanje, da se borčevska organizacija ni pustila izriniti iz celotnih družbenih tokov, je pomenilo za nas prelomno obdobje.

VPRAŠANJE — Bilo je obdobje, tovariš predsednik, ko se je borčevska organizacija ukvarjala predvsem sama s seboj. Danes ugotavljamo, da je odstotek še vedno družbenopolitično aktivnih članov ZZB NOV, predvsem v krajevnih skupnostih, pogosto večji od odstotka ostalega dela prebivalstva. Ob zadovoljstvu nad tem bi bilo lahko tudi kanček zasrbljenosti, če imamo v mislih predajanje nalog mlajšim ljudem!

ODGOVOR — Naša organizacija se je skorajda nehala ukvarjati sama s seboj. Po tistem, ko smo dosledno izvedli delegatski princip, smo ustvarili takšno organiziranost, ki bo omogočala, da bo lahko organizacija namenila največji del moči svoji družbeni vlogi, zlasti v krajevni skupnosti. Še vedno poudarjamo, da morajo ostati člani naše organizacije aktivni, dokler je to mogoče. Pri metodah našega

dela in organiziranosti moramo paziti, da ne bi kakorkoli zmanjševali svoje aktivnosti. Res je lahko včasih prevelika aktivnost, zlasti če ni pravilno usmerjena, dvorezen nož. Vselej moramo dati prostor tudi mladim. Mislim pa, da smo skoraj v celoti preboleli obdobja, ko smo borci poskušali biti učitelji, ki naj bi dajali nauke, ki bi govorili mladim, kako naj se zgledujejo po nas. Osnovno hotenje mladih je njihova lastna aktivnost. Verjetno ni potrebno naštevati vsega, kar so mladi naredili tudi na področju razvijanja in negovanja revolucionarnih tradicij. Pri tem se vse pogosteje pojavljajo udeleženci NOB že kot pomočniki mladim pri njihovih lastnih akcijah. Nenavsezadnje pa je to tudi podmladek naše organizacije, podmladek v smislu izročil in pridobitev NOB in celotne povojne izgradnje. Mladi so dediči vseh dosežkov revolucije in njenih vrednot.

VPRAŠANJE — Se vam ne zdi, tovariš predsednik, da pojem "borec" ne more in ne bi smel biti vezan le na obdobje oborožene revolucije. Revolucija še vedno traja, še vedno moramo biti revolucionarji in borci!

ODGOVOR — To, da revolucija še traja, ni fraza, resnica je! Danes ne gre le za revolucijo kot miselni proces, kot spreminjanje institucij; gre za proces, v katerem se spreminjajo odnosi, kjer delovni človek dobiva nov položaj. Gre torej v resnici za borbo, za revolucijo, v kateri se borimo z najrazličnejšimi ovirami. Vemo, da je marsikje v svetu ta borba še vedno oborožena, krvava. Priče smo vrsti pojavov neonacizma, neofašizma, terorizma... nenavsezadnje smo imeli tudi mi opravka z vdori diverzantskih skupin v socialistično Jugoslavijo. Borba poteka pravzaprav na vseh frontah, sicer v spremenjenih pogojih in marsikdaj na drugačen način. V zadnjem obdobju imamo opravka tudi z močno psihološko vojno in njenimi podlimi metodami. Tudi to zahteva odločen in borben odnos, zahteva tudi neprestano osveščanje vseh naših ljudi. Pojem "borca" je vsekakor treba razumeti v aktivnem smislu.

VPRAŠANJE — Položaj naših manjšin v Avstriji in Italiji ni tak kot bi moral biti. Kaj lahko poveste o sodelovanju ZZB NOV Slovenije z zamejstvom?

ODGOVOR — Na avstrijskem koroškem deluje Zveza koroških partizanov, borcev, ki so se borili v okviru NOV in PO Slovenije in ki so po mirovni pogodbi ostali izven meja Jugoslavije. Ne glede na to, da so bili to borci, ki so se v smislu temeljnih točk Osvobodilne fronte borili tudi za združeno Slovenijo in so se borili po vsem etničnem ozemlju na Koroškem,

so se borili tudi zoper nacizem in fašizem v Avstriji. Odgovorni avstrijski državniki to vlogo koroških borcev marsikdaj tudi poudarjajo. Toda to počno le takrat, kadar to ustreza njihovemu predstavljanju Avstrije kot prve žrtve nacizma. To je vsekakor bila, ne glede na veliko udeležbo Avstrijcev v enotah Wehrmachta. Kadar pa gre za vprašanje priznavanja pravic slovenski manjšini, kot jih zagotavlja avstrijska državna pogodba, pozabijo na dejstva. Za doseg te pravice ima slovenska manjšina enotno podporo Jugoslavije in seveda tudi borčevske organizacije. Zveza borcev Jugoslavije tudi v svojih mednarodnih stikih opozarja na ta problem. V tej svoji dejavnosti ne namerava odnehati.

Drugačen položaj je v Italiji. Ne glede na to, da imamo tam opravka tudi z mnogimi pojavi neofašizma, da je trenutno v Italiji val terorja strahovit in da kljub osimskemu sporazumu preneka katero vprašanje slovenske manjšine ni rešeno, imamo pa v Italiji prav v soborcih iz partizanskih časov veliko pomoč. V skupnem sodelovanju imamo tudi veliko boljše izglede za urejanje teh vprašanj v prihodnje. Še posebno v zadnjem obdobju je naše sodelovanje zelo močno prav v borbi za demokracijo, zoper neofašizem, v borbi za uveljavljanje vrednot, ki jih je dal spopad s fašizmom in nacizmom. Prizadevamo si doseči tisto, kar naj bi bilo značilno za odnose v sodobni Evropi. V Italiji so močne demokratične profitašistične sile, ki imajo velik vpliv v delavskih množicah. To pa zagotavlja, da bo Italija uspešno premagala mračne sile.

VPRAŠANJE — Ob koncu nam, prosim, predstavite položaj borčevske organizacije, ki ga ima v skupni fronti organiziranih socialističnih sil?

ODGOVOR — Vsepovsod se govori o posebnem položaju borčevske organizacije in o posebnostih le-te. Pod posebnostmi dostikrat razumevajo, da je borčevska organizacija v delu svojega delovanja tudi veteranska. Mislim, da temu

(Nadaljevanje na 7. strani)

DELO - glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torrebianca, 12